

ศึกษาเปรียบเทียบพิธีเถราภิเษกของชุมชนในเขตเทศบาลตำบลหอค้า
อำเภอเมือง จังหวัดบึงกาฬ กับพิธีเถราภิเษกของชุมชนบ้านน้ำไล้
แขวงบอลิคำไซ สปป.ลาว*

COMPARATIVE STUDIES IN THERAPISEK CEREMONY OF MUNICIPALITY OF
HOKHUM SUB-DISTRICT, BUENG KAN PROVINCE AND THERAPISEK CEREMONY OF
BAN NAM LO BRIKHAMCHAI DISTRICT LAO PDR

พระครูสุธรรมรัตนภรณ์ (สุพจน์ ฐานธมโม)

Phrakrusudhamrattanapon (Supoj Thanadhammo)

วัดมณีโคตร อำเภอโพนพิสัย จังหวัดหนองคาย

Watmaneekote, Phonpisai District, Nongkhai Province, Thailand.

E-mail: sutham_supoj@gmail.com

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาความเป็นมาของพิธีเถราภิเษกในอาณาจักรล้านช้าง และเปรียบเทียบพิธีเถราภิเษกของชุมชนในเขตเทศบาลตำบลหอค้า อำเภอเมือง จังหวัดบึงกาฬ กับพิธีเถราภิเษกของชุมชนบ้านน้ำไล้ แขวงบอลิคำไซ สปป.ลาว การวิจัยนี้เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ โดยศึกษาข้อมูลจากพระไตรปิฎก อรรถกถา ฎีกา เอกสารงานวิจัย และหนังสืออื่น ๆ ที่เกี่ยวข้อง พร้อมลงพื้นที่สัมภาษณ์พระมหาเถระผู้ใหญ่และปราชญ์ชาวบ้านในแหล่งข้อมูลทั้งสองแห่ง

ผลการวิจัยพบว่า พิธีเถราภิเษกของล้านช้างได้รับอิทธิพลจากล้านนา เพราะล้านนากับล้านช้างมีความเชื่อมโยงกันทางประวัติศาสตร์ เนื่องจากมีกษัตริย์สืบเชื้อสายร่วมกัน ล้านช้างเรียกพิธีเถราภิเษกว่า ฮตสรง คือพิธีถวายสมณศักดิ์ให้แก่พระสงฆ์ที่ชาวบ้านเห็นว่ามีความประพฤติดีปฏิบัติชอบผ่านพิธีรดน้ำตามคติความเชื่อของล้านช้าง พิธีฮตสรงมีมาในภาคอีสานตั้งแต่สมัยทวารวดี ซึ่งมีหลักฐานปรากฏอยู่ในหลาย ๆ จังหวัดของภาคอีสาน เทศบาลตำบลหอค้า อำเภอเมือง จังหวัดบึงกาฬ และบ้านน้ำไล้ แขวงบอลิคำไซ สปป.ลาว ตั้งอยู่คนละฟากฝั่งแม่น้ำโขง ทั้งสองชุมชนมีความสัมพันธ์กันอย่างใกล้ชิด มีการนั่งเรือไปมาหาสู่กันเป็นประจำ มีประเพณีและวัฒนธรรมที่เหมือนกัน แม้พิธีฮตสรงของทั้งสองชุมชน

*Received: 18 December 2020; Revised: 11 March 2021; Accepted: 21 November 2021

ก็มีความคล้ายคลึงกัน แต่ปัจจุบันเมื่อบริบททางสังคมและการปกครองของทั้งสองประเทศแตกต่างกัน จึงทำให้พิธีฮอดสงของทั้งสองชุมชนมีความเหมือนและความแตกต่างกันหลายประการ

คำสำคัญ: พิธีเถราภิเษก, ฮอดสง, เทศบาลตำบลหอคำ, บ้านน้ำไ้ แขวงบอลิคำไซ

Abstract

The objectives of this research article are to study the history of the Theraphisek ceremony in the Lan Xang Kingdom and compare the Therapisek ceremony in Hokhum Sub-district, Bueng Kan Province and Ban Nam Lo, Brikhamchai District, Lao PDR. It is qualitative research with primary data from the books of the Tipitaka and secondary data from the commentary books, Anutika or ancient books. There are the in-depth interviewed some of Phra Mahathera, an elder and a local philosopher in both sources. The research results were found that the Tharapisek ceremony of Lan Xang was influenced by Lanna because Lanna and Lan Xang have a historical connection each other and the kings descended together. Lan Xang called the Therapisek that Hod Song, a recitation ceremony to the monks that the villagers deem to have good behavior and practice through a watering ceremony. According to the beliefs of Lan Xang, Hod Song ceremony have been in the northeast since Dvaravati Kingdom where is evidence in many provinces of the Northeast.

Municipality of Hokhum Sub-district, Mueang District, Bueng Kan Province and Ban Nam Lo, Bolikhamxay, Lao PDR, located on the opposite side of the Mekong River. The two communities are closely related. There are boat rides back and forth to each other on a regular basis. Have the same traditions and culture. Although the ceremony of both communities is similar. But nowadays, when the social and administrative contexts of the two countries differ. Therefore, the Hod Song ceremony of the two communities has many similarities and differences.

Keywords: Therapisek Ceremony, Hod Song, Municipality of Hokhum Sub-district, Ban Nam Lo of Brikhamchai District

บทนำ

พิธีเถราภิเษก (หรือกองฮต) มีแหล่งกำเนิดและที่มาตั้งแต่อดีตโบราณกาล โดยพิธีเถราภิเษกนี้น่าจะเกิดจากผสมผสานคติความเชื่อระหว่างศาสนาพราหมณ์กับพุทธ โดยมีความเชื่อผ่านความเชื่อเรื่องเทวราช เชื่อว่า พระเจ้าแผ่นดินคือเทพที่ถูกส่งลงมาปกครองโลกมนุษย์ การขึ้นครองราชย์จะต้องผ่านพิธีกรรมเพื่อความเป็นเทพที่สมบูรณ์ พิธีการขึ้นครองราชย์เป็นพระเจ้าแผ่นดิน เรียกว่า พิธีราชาภิเษก มักนิยมใช้น้ำเป็นส่วนประกอบสำคัญในพิธีกรรม โดยน้ำนั้นจะนำมาจากแม่น้ำที่เชื่อกันว่าศักดิ์สิทธิ์ เช่น น้ำจากแม่น้ำคงคา เพราะเชื่อว่าเป็นน้ำที่พระเจ้าได้ประทานมาให้ชาวอินเดียได้ชำระล้างสิ่งชั่วร้ายในชีวิต ให้กลายเป็นชีวิตที่บริสุทธิ์ได้ ประเทศไทยก็รับคติของพราหมณ์ผ่านการปกครองในระบบสมบูรณาญาสิทธิราช ตั้งแต่สมัยก่อนประวัติศาสตร์ผ่านอิทธิพลของขอมโบราณ พอมาถึงสมัยสุโขทัยก็ยังรับเอาคติดังกล่าวมาอย่างต่อเนื่อง แม้มาถึงสมัยอยุธยา ระบบสมบูรณาญาสิทธิราชก็ยังปรากฏหลักฐานชัดเจน ผ่านการขึ้นครองราชย์ของกษัตริย์ทุกพระองค์ จนถึงสมัยรัตนโกสินทร์ โดยเฉพาะในช่วงสมัยรัชกาลที่ 4 พระองค์ทรงรับสั่งพราหมณ์สมมติเอาแม่น้ำต่าง ๆ ที่อยู่ในประเทศไทย เป็นสัญลักษณ์แทนแม่น้ำ 5 สายในอินเดีย เช่น สระแก้ว สระเกษ ที่จังหวัดสุพรรณบุรี หรือแม้แต่แม่น้ำบางปะกง แม่น้ำป่าสัก เป็นต้น มาทำพิธีอภิเษกแทนแม่น้ำศักดิ์สิทธิ์ 5 สายในประเทศอินเดีย

องค์กรของพระสงฆ์ตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบัน ล้วนเชื่อมโยงและมีความสัมพันธ์แนบแน่นอยู่กับระบบกษัตริย์ที่ยึดครองอำนาจแบบเบ็ดเสร็จในทางบ้านเมือง พระสงฆ์จะต้องปรับตัวเพื่อให้เข้ากับบ้านเมือง ดังนั้น การขึ้นสู่ตำแหน่งของพระสงฆ์ ก็อาศัยคติในลักษณะที่คล้ายคลึงกับการขึ้นครองราชย์ของกษัตริย์ โดยผ่านพิธีกรรมและขึ้นอย่างเป็นระบบ ผ่านคติความเชื่อเรื่องการใช้ น้ำ ที่ได้รับการตกทอดมาจากคติแบบพราหมณ์อย่างหลีกเลี่ยงไม่ได้ (ธีระพงษ์ มีไธสง, 2556)

พิธีเถราภิเษกของชาวอีสาน ได้รับการสืบทอดมาจากอาณาจักรล้านช้าง ตามหลักฐานปรากฏว่าประเพณีฮตสร่ง ได้เริ่มถือปฏิบัติกันมาจนเป็นประเพณีตั้งแต่เมื่อครั้งนครเวียงจันทน์สมัยโบราณที่ยังมีการปกครองตนเองเป็นอิสระ มีอาณาเขตครอบคลุมมาทั่วดินแดนอีสานตอนบน ซึ่งเป็นภาคตะวันออกเฉียงเหนือของไทยในปัจจุบันนี้

พิธีเถราภิเษก หรือฮตสร่ง คำว่า “ฮต” เป็นคำกริยา แปลว่า รด, รดน้ำให้, พิธีรดน้ำเนื่องในการแต่งตั้งพระ (ราชบัณฑิตยสถาน, 2546) เป็นพิธีเลื่อนสมณศักดิ์แก่พระสงฆ์ตามประเพณี โดยสมณศักดิ์นั้นนักวิชาการทางศาสนาตีความกันว่ามีมาตั้งแต่สมัยพุทธกาล โดยเทียบเคียงได้กับการที่พระพุทธเจ้าได้ยกย่องสาวกที่มีความรู้ ความเชี่ยวชาญในแต่ละด้านที่เรียกว่า เอตทัคคะ (ผู้เป็นเลิศเฉพาะด้าน) แม้คำว่า สมณศักดิ์ในปัจจุบัน จะมีความหมายและนัยยะที่แตกต่างจากสมัยพุทธกาลค่อนข้างมาก แต่

นักวิชาการปัจจุบัน ก็อาศัยต้นเค้าเดิมของการที่พระพุทธเจ้ายกย่องพระสงฆ์ที่มีคุณสมบัติ หรือลักษณะเฉพาะที่เรียกว่า เอตทัคคะ (ธีระพงษ์ มีไธสง, 2556) เช่น พระอัญญาโกณฑัญญะ ได้รับยกย่องจากพระพุทธเจ้าว่าเป็นผู้เลิศด้านผู้รู้ราตรินาน หรือรัตัญญะ คือผู้เฝ้าแก่ รู้กาลนาน มีประสบการณ์มาก รู้เหตุการณ์มาแต่ต้น (อง. เอก-ทุก-ติก (ไทย) , 20/189-190/25) ยกย่องพระสารีบุตรว่าเป็นผู้เลิศด้านมีปัญญามาก ยกย่องพระโมคคัลลานะว่าเป็นผู้มีฤทธิ์ (อง. เอก-ทุก-ติก (ไทย) , 20/189-190/25) เมื่อพระพุทธศาสนาเผยแผ่เข้ามาในดินแดนอาณาจักรไทย (ล้านนา) และอาณาจักรล้านช้าง จึงได้นำคติการให้ตำแหน่งเอตทัคคะนี้มาใช้ในการเลื่อนสมณศักดิ์ให้กับพระสงฆ์ด้วย โดยรายละเอียดเกี่ยวกับขั้นตอนของพิธีกรรมได้ผสมผสานกับความเชื่อในศาสนาพราหมณ์ในพิธีราชาภิเษกของพระมหากษัตริย์ อีสานในฐานะที่เป็นส่วนหนึ่งของอาณาจักรล้านช้างตั้งแต่สมัยเจ้าฟ้าจ๋ม ได้รับเอาอิทธิพลทางพุทธศาสนาจากอาณาจักรดังกล่าว ทำให้มีหลักปฏิบัติในการยกย่องเชิดชูพระสงฆ์ขึ้นสู่ตำแหน่งที่เรียกว่า สมณศักดิ์ ตามคติแบบล้านช้างด้วย

พิธีเถราภิเษกหรือฮอตสรงในประเทศไทย มีมาตั้งแต่สมัยทวารวดี หลักฐานที่บ่งบอกว่าในสมัยทวารวดีมีพิธีฮอตสรง ก็คือพระธาตุยาคุที่บ้านเสมา ตำบลหนองแปน อำเภอกลมไย จังหวัดกาฬสินธุ์ เป็นศิลปะแบบทวารวดี คำว่า “ยาคุ” เป็นร่องรอยของหลักฐานชื่อตำแหน่งของพระสงฆ์ที่รับจากการฮอตสรงของชุมชนในสมัยนั้น แสดงให้เห็นถึงความศรัทธาของชาวอีสานต่อพุทธศาสนา สิ่งที่เกิดขึ้นกับความศรัทธา คือพิธีกรรมที่เกี่ยวข้องกับศาสนา หนึ่งในนั้น คือ พิธีฮอตสรง เพราะพระธาตุที่สร้างขึ้นและเรียกว่า พระธาตุยาคุ น่าจะเป็นศาสนสถานที่สร้างขึ้น เพราะแรงศรัทธาต่อพระสงฆ์ผู้ใหญ่ที่ได้รับตำแหน่งเป็นยาคุ ซึ่งเป็นตำแหน่งที่ได้รับจากการฮอตสรงจากทางราชการและชาวบ้าน (ธีระพงษ์ มีไธสง, 2556)

พิธีเถราภิเษกหรือฮอตสรงในภาคอีสาน ในอดีตถือเป็นพิธีที่ยิ่งใหญ่ แต่ละท้องถิ่นจะมีความแตกต่างกันไปตามบริบทของแต่ละกลุ่มชน แต่มีจุดมุ่งหมายเดียวกันคือ การถวายสมณศักดิ์ยกย่องพระสงฆ์ที่ประพฤติปฏิบัติชอบด้วยสมณศักดิ์ เช่นเดียวกับพิธีเถราภิเษกของชุมชนในเขตเทศบาลตำบลหอค้า อำเภอเมือง จังหวัดบึงกาฬ และชุมชนบ้านน้ำไ้ แขวงบอลิคำไซ สปป.ลาว ซึ่งได้กระทำสืบทอดกันมาหลายชั่วอายุคน โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อเป็นการถวายสมณศักดิ์แด่พระสงฆ์ผู้ทรงคุณและปฏิบัติดีปฏิบัติชอบ และเพื่อความเป็นสิริมงคลแก่ผู้เข้าร่วมพิธีดังกล่าว โดยเชื่อว่าผู้เข้าร่วมพิธีฮอตสรงจะประสบแต่ความสุขความเจริญ และจะได้รับส่วนแห่งบุญวาสนาบารมีของท่านด้วย (พระครูเมตตาภิรัตวิมล (อภัย อภิโย), 2555) พิธีเถราภิเษกของทั้งสองแห่ง แม้ว่าจะได้รับอิทธิพลจากล้านช้างเช่นเดียวกัน แต่รายละเอียดและจุดประสงค์ของพิธีกรรมในปัจจุบันแตกต่างกัน ผู้วิจัยจึงสนใจที่จะศึกษาเปรียบเทียบว่า พิธีเถราภิเษกของชุมชนในเขตเทศบาลตำบลหอค้า อำเภอเมือง จังหวัดบึงกาฬ กับพิธีเถราภิเษกของ

ชุมชนบ้านน้ำไ้ แขวงบอลิคำไซ สปป.ลาว ในปัจจุบัน มีความเหมือนหรือแตกต่างกันอย่างไร และมีหลักการในการปฏิบัติอย่างไร

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษาความเป็นมาของพิธีเถราภิเษกในอาณาจักรล้านช้าง
2. เพื่อศึกษาเปรียบเทียบพิธีเถราภิเษกของชุมชนในเขตเทศบาลตำบลหอคำ อำเภอมือง จังหวัดบึงกาฬ กับพิธีเถราภิเษกของชุมชนบ้านน้ำไ้ แขวงบอลิคำไซ สปป.ลาว

วิธีดำเนินการวิจัย

1. ศึกษาข้อมูล คือ ศึกษาค้นคว้าความเป็นมาจากแหล่งข้อมูลปฐมภูมิจากหนังสือพระไตรปิฎก ที่กล่าวถึงพิธีเถราภิเษกหรือเกี่ยวข้อง และข้อมูลทุติยภูมิที่ศึกษาจากหนังสืออรรถกถา ฎีกา อรรถกถา โยชนา ตามหนังสือโบราณอีสาน พร้อมจัดเก็บให้เป็นหมวดหมู่เพื่อที่จะได้ทำเป็นรูปเล่มที่สมบูรณ์ต่อไป
2. รวบรวมข้อมูล คือ การรวบรวมข้อมูลในเอกสารต่าง ๆ เพื่อที่จะนำมารวบรวมเป็นเอกสารให้ สมบูรณ์ยิ่งขึ้น มีการศึกษาข้อมูลเชิงปฏิบัติการเปรียบเทียบลงพื้นที่ในแหล่งข้อมูลตามความเป็นจริงใน เขตตำบลหอคำ อำเภอมืองบึงกาฬ จังหวัดบึงกาฬ และชาวบ้านน้ำไ้ แขวงบุรีคำไซ สปป.ลาว โดย การสอบถามจากพระมหาเถระผู้ใหญ่และปราชญ์ชาวบ้านทั้งสองสถานที่ว่าพิธีเถราภิเษกทำอย่างไร มี ความเชื่อและความเป็นมาอย่างไร
3. วิเคราะห์ข้อมูล คือ นำข้อมูลจากการจากลงพื้นที่โดยการสังเกตและการสัมภาษณ์ แล้วทำ การวิจัยวิเคราะห์ตามหลักความเป็นจริง หรือเทียบเคียงหาข้อเท็จจริง ตามคติความเชื่อ และความ เป็นไปได้อย่างละเอียด เพื่อให้บรรลุผลลัพธ์ตามวัตถุประสงค์ของงานวิจัย
4. สรุปข้อมูล คือ เมื่อเสร็จสิ้นตามขั้นตอนของงานวิจัยแล้ว หาข้อสรุปในเอกสาร ทบทวนส่วน ที่เกิน หาข้อที่บกพร่อง เติมเต็มส่วนที่ขาด เพื่อส่วนงานวิจัยสมบูรณ์ยิ่งขึ้น
5. นำเสนอผลการวิจัยแบบพรรณนาวิเคราะห์

ผลการวิจัย

1. การศึกษาความเป็นมาของพิธีเถราภิเษกในอาณาจักรล้านช้าง พบว่า การสดสรงใน อาณาจักรล้านช้าง น่าจะได้รับอิทธิพลมาจากคติแบบสุโขทัยและล้านนาด้วย เพราะล้านนากับล้าน ช้างต่างมีประวัติศาสตร์ที่เชื่อมโยงกันอย่างแยกไม่ออก การแต่งตั้งสมณศักดิ์พระสงฆ์ที่มีมาแต่โบราณ

ของล้านนา เมื่อล้านนากับล้านช้างได้มีกษัตริย์ที่สืบเชื้อสายร่วมกัน ทำให้อิทธิพลของพิธีฮีดสรงได้รับการสืบทอดแลกเปลี่ยนไปยังอาณาจักรล้านช้างด้วย หลักฐานที่แสดงถึงพิธีฮีดสรงของชาวพุทธลาวที่สำคัญ คือ อุปกรณ์และเครื่องประกอบการฮีดสรง ได้แก่ โหงฮอด หรือฮางฮอด ซึ่งพบอยู่ตามวัดวาอารามทั่วไป

พิธีเอราภิเษกในอาณาจักรล้านช้างนั้น มีลำดับชั้นแบ่งเป็นชั้น ๆ ดังนี้ (ธีระพงษ์ มีโธสง, 2556)

1. สำเร็จ
2. ซา
3. คู
4. ราชคู
5. เจ้าหัวคูฝ่าย
6. เจ้าหัวคูด้าน
7. เจ้าหัวคูหลักคำ
8. เจ้าหัวคูลูกแก้ว
9. เจ้าหัวคูยอดแก้ว
10. ราชคูหลวง

สมณศักดิ์ลำดับที่ 1 ถึง 4 เป็นสมณศักดิ์ยกย่องพระสงฆ์ฝ่ายปริยัติ ส่วนลำดับที่ 5 ถึง 10 เป็นสมณศักดิ์ฝ่ายบริหาร

อย่างไรก็ตาม การฮีดสรงที่นิยมกันทั่วไปในเวียงจันทน์ปัจจุบัน มีเพียง 4 ชั้นคือ

ฮีดสรงครั้งที่ 1 เรียกว่า “สำเร็จ”	สีกออกมาเรียก “จารย์”
ฮีดสรงครั้งที่ 2 เรียกว่า “ญาซา”	สีกออกมาเรียก “จารย์ซา”
ฮีดสรงครั้งที่ 3 เรียกว่า “ญาคู”	สีกออกมาเรียก “จารย์คู”
ฮีดสรงครั้งที่ 4 เรียกว่า “ญาท่าน”	สีกออกมาเรียก “จารย์ท่าน”

การฮีดสรงในภาคอีสานปัจจุบัน ก็ได้รับคติปฏิบัติเช่นเดียวกันกับการฮีดสรงในเวียงจันทน์ แต่รายละเอียดของพิธีกรรมอาจแตกต่างกัน คือ พระที่จะได้รับการฮีดสรงนั้น จะต้องมีการตั้งแต้ห่าพรรษาขึ้นไป เมื่อเห็นว่าพระรูปนั้นปฏิบัติตนจนเป็นที่เคารพของชาวบ้าน ชาวบ้านก็จะทำพิธี “ฮีดสรง” ให้ คือการรดน้ำและทำพิธีรับรองอย่างเป็นทางการว่าเป็นพระผู้ใหญ่ซึ่งชาวบ้านนับถือ เทียบได้กับการถวายสมณศักดิ์ของทางราชการ การฮีดสรงครั้งแรกเท่ากับการเลื่อนสมณศักดิ์ให้เป็นพระผู้ใหญ่ของหมู่บ้าน เมื่อสีกออกมา ชาวบ้านจะใช้ชื่อนำหน้าว่า “จารย์” ถ้าบวชต่อไปและได้รับความเคารพนับถือจากชาวบ้านมากขึ้น ชาวบ้านก็จะทำพิธีฮีดสรงเป็นครั้งที่สองให้ การฮีดสรงครั้งที่สองนี้เรียกว่า

“ญาชา” คือสามารถบวชให้แก่พระรูปอื่นได้ สีกออกมาชาวบ้านจะใช้คำว่า “จารย์ชา” นำหน้าชื่อ หากได้รับยกย่องโดยการสดทรงเป็นครั้งที่สาม เรียกว่า “ญาคุ” สีกออกมาชาวบ้านจะเรียกว่า “จารย์คุ” พระที่ได้รับการสดทรงเป็นญาคูนั้น ส่วนใหญ่เป็นผู้ที่มีความรู้ความสามารถพิเศษ ปกครองพระลูกวัดได้เรียบร้อย และทำตัวให้เป็นที่ยิ่งของชาวบ้านได้เป็นอย่างดี (ก่อ สวัสดิ์พาณิชย์, 2534)

3. บริบทของชุมชนเทศบาลตำบลหอคำ อำเภอเมือง จังหวัดบึงกาฬ และชุมชนบ้านน้ำไ้ แขวงบอลิคำไซ สปป.ลาว

3.1 ประวัติความเป็นมาของชุมชนเทศบาลตำบลหอคำ อำเภอเมือง จังหวัดบึงกาฬ
เทศบาลตำบลหอคำ เดิมขึ้นกับตำบลหนองเซิง แยกมาตั้งเป็นตำบลหอคำเมื่อ พ.ศ.2526 ลักษณะหมู่บ้านในเขตตำบล เรียงยาวตามลำแม่น้ำโขงตลอดทั้งตำบล มีจำนวนหมู่บ้าน 14 หมู่บ้าน มีประชากรชายหญิงรวม 7,244 คน

พื้นที่ของเทศบาลตำบลหอคำ ทิศเหนือ ติดกับแม่น้ำโขง สปป.ลาว ทิศใต้ ติดกับตำบลหนองเซิง อำเภอเมือง จังหวัดบึงกาฬ ทิศตะวันออก ติดกับตำบลโคสี อำเภอเมือง จังหวัดบึงกาฬ ทิศตะวันตก ติดกับตำบลนาแก ตำบลปากคาด อำเภอปากคาด จังหวัดบึงกาฬ

อาชีพหลัก ทำนา อาชีพเสริม ทอผ้า ทำข้าวซ้อมมือ แปรรูปอาหารสัตว์ (เทศบาลตำบลหอคำ, 2562)

3.2 ประวัติความเป็นมาของชุมชนแขวงบอลิคำไซ สปป.ลาว

แขวงบอลิคำไซ จัดตั้งขึ้นเมื่อปี พ.ศ. 2526 โดยได้มีการแยกเมืองปากซัน เมืองท่าพระบาท เมืองบริคัณฑ์ (มาจากชื่อเต็มในอดีต “เมืองบริคัณฑ์นิคม”) จากแขวงเวียงจันทน์ และแยกเมืองปากกระดิ่ง เมืองคำเกิด จากแขวงคำม่วน มารวมกันแล้วตั้งเป็นแขวงใหม่ เนื่องจากพื้นที่แขวงเวียงจันทน์ และแขวงคำม่วนกว้างใหญ่ การปกครองดูแลไม่ทั่วถึง ชื่อของแขวงมาจากชื่อเมืองบริคัณฑ์และเมืองคำเกิดมาสมาสกับคำว่า ชัยชนะ หรือ ไซชนะ ในภาษาลาว จึงเรียกว่า “บอลิคำไซ” ส่วนเมืองเวียงทองได้จัดตั้งขึ้นในภายหลัง แขวงนี้มีชื่อเสียงมากเกี่ยวกับหินปูน ทั้งทัศนียภาพและเหมืองซึ่งใหญ่ที่สุดในเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ (วิกิพีเดีย สารานุกรมเสรี, 2563)

แขวงบอลิคำไซ มีประชากร จำนวน 448,000 คน มี ดร.กองแก้ว ไชยสงคราม (คณะกรรมการศูนย์กลางพรรค ลำดับที่ 43) เป็นเจ้าแขวง แขวงบอลิคำไซ เป็นเมืองท่าด่านติดชายแดนของไทยและเวียดนาม โดยทางด้านทิศตะวันตกริมฝั่งแม่น้ำโขงบริเวณเมืองปากซัน ซึ่งอยู่ตรงข้ามกับเทศบาลตำบลหอคำ จังหวัดบึงกาฬของไทย ส่วนทางด้านทิศตะวันออกบริเวณด่านแก้วเหนือ ติดด่านกอเตี๋ยของประเทศเวียดนาม

ประชากรส่วนใหญ่ประกอบอาชีพเกษตรกร ได้แก่ ข้าว ข้าวโพด พืชผักรวม ไร่อ้อย กาแฟ และถั่ว และด้านปศุสัตว์ ได้แก่ วัว ควาย หมู แพะ และแกะ

ชุมชนเทศบาลตำบลหอค้า จะอยู่ตรงข้ามกับชุมชนบ้านน้ำไล่ แขวงบอลิคำไซ ซึ่งมีแม่น้ำโขงกั้นพรมแดน ทั้งสองชุมชนจะมีความสัมพันธ์กันอย่างใกล้ชิด บางครอบครัวมีความสัมพันธ์กันทางเครือญาติ คือการแต่งงาน หรือบางครั้งประชาชนทางฝั่งแขวงบอลิคำไซ ก็ข้ามฝั่งมารับจ้างทำงานในเขตเทศบาลตำบลหอค้าก็มี ข้ามมาซื้อสินค้าบริโภคอุปโภคเพื่อนำไปขายก็มี เมื่อมีบุญประเพณีต่าง ๆ ทั้งสองชุมชนจะนั่งเรือข้ามฝั่งไปมาหาสู่กันเป็นประจำ เพราะฉะนั้น วัฒนธรรมประเพณีของทั้งสองชุมชนจึงคล้ายคลึงหรือแทบจะเป็นอันเดียวกัน แม้แต่พิธีเถรภิเษกก็ได้คติความเชื่อจากมาจากแหล่งเดียวกัน

2. เปรียบเทียบพิธีเถรภิเษกของชุมชนเทศบาลตำบลหอค้า อำเภอเมือง จังหวัดบึงกาฬ และชุมชนบ้านน้ำไล่ แขวงบอลิคำไซ สปป.ลาว

พิธีเถรภิเษกของชุมชนเทศบาลตำบลหอค้า อำเภอเมือง จังหวัดบึงกาฬ กับพิธีเถรภิเษกของชุมชนบ้านน้ำไล่ แขวงบอลิคำไซ สปป.ลาว มีความเหมือนกันและต่างกัน ตามบริบททางสังคมและความเชื่อท้องถิ่น ดังนี้

2.1 จุดประสงค์ของพิธีเถรภิเษก

1) ความเหมือน

ชุมชนในเขตเทศบาลตำบลหอค้า อำเภอเมือง จังหวัดบึงกาฬ และชุมชนบ้านน้ำไล่ แขวงบอลิคำไซ สปป.ลาว ต่างมีแนวคิดและความเชื่อที่เหมือนกัน คือ การได้ทำบุญทอดกับพระเถระผู้ใหญ่ การทอดพระเถระผู้ทรงคุณวุฒิ คงแก่เรียนหรือสำเร็จการศึกษา เช่น เรียนจบมต้นน้อย มนต์กลาง สัทธา ปาฏิโมกข์ หรือผู้มั่นคงในพระพุทธศาสนา จะมีผลานิสงส์มาก ส่วนมากเจ้าภาพที่ไม่บุตรชายบวชในบวรพระพุทธศาสนา จะหาวิธีชดเชยด้วยการสร้างบุญกุศลโดยตรง ไม่ว่าจะเป็นเจ้าภาพในงานอุปสมบทหรือในงานบุญทอด ซึ่งมีทางเดียวที่จะได้เกาะชายผ้าเหลืองให้พ้นจากอบายภูมิ ตามคติทางพระพุทธศาสนา

2) ความแตกต่าง

พิธีทอดของชุมชนในเขตเทศบาลตำบลหอค้า อำเภอเมือง จังหวัดบึงกาฬ และชุมชนบ้านน้ำไล่ แขวงบอลิคำไซ สปป.ลาว มีจุดมุ่งหมายที่แตกต่างกันคือ การทำบุญทอดหรือเถรภิเษกของชุมชนในเขตเทศบาลตำบลหอค้า ส่วนมากทำตามฮีตสิบสองคองสิบสี่เพื่อหวังเอาบุญเท่านั้น ส่วนผลอย่างอื่นชาวบ้านไม่ค่อยใส่ใจเท่าที่ควร ไม่ว่าจะเป็นยศหรือสมณศักดิ์ของพระเถระผู้ที่ได้รับเถรภิเษก แม้แต่พระเถระก็ไม่ได้ใส่ใจกับงานพิธีเถรภิเษกเท่าใดนัก พิธีเสร็จแล้วก็แล้วไป อย่างมากก็ครองผ้าไตรจีวรที่เจ้าภาพถวายให้ประมาณ 15 วันเท่านั้น

ส่วนชุมชนในบ้านน้ำไ้ แขวงบอลิคำไซ สปป.ลาว การจัดทำพิธีเถราภิเชก (บุญกองฮต) มีวัตถุประสงค์เพื่อที่จะยกย่องฐานานุฐานะของพระมหาเถระที่ได้รับเถราภิเชก ให้มีนามยศมีชื่อเสียงติดตัวพระเถระรูปนั้น และชาวบ้านก็จะได้อาศัยบุญญาบารมีพระเถระ นำมาบอกกล่าวบอกสอนลูกหลาน และเป็นแบบอย่าง เป็นที่กล่าวถึงคุณงามความดีบารมีที่พระมหาเถระได้สร้างสะสมมาตั้งแต่ครองผ้าไตรจีวร จนกระทั่งได้รับการเถราภิเชกเพิ่มยศ

2.2 การเตรียมอุปกรณ์ในพิธีเถราภิเชก

1) ความเหมือน

ความเหมือนในการเตรียมบริวารอุปกรณ์ของชุมชนบ้านน้ำไ้ แขวงบอลิคำไซ สปป.ลาว และชุมชนในเขตเทศบาลตำบลหอคำ อำเภอเมือง จังหวัดบึงกาฬ มีคล้ายกันจนเกือบจะเหมือนกัน ประกอบด้วยเครื่องฮตตรง มีอัฐบริวาร 8 ได้แก่

- (1) ผ้าจีวร 1 ผืน ผ้าสังฆาฏิ 1 ผืน ผ้าสบง 1 ผืน รัดประคด 1 สาย
- (2) มิตโกน 1 เล่ม กล่องเข็ม 1 กล่อง ธรรมกรก 1 อัน และมิตดัดเล็บ 1 เล่ม
- (3) นกอนี้มีผ้าห่มสีเหลืองหรือสีแดง 1 ผืน รองเท้าคืบ 1 คู่ ไม้เท้าเหล็ก 1 อัน
- (4) หมวก (หัวอม) ทำด้วยผ้าสีแดงปักด้วยไหมทอง สำหรับสวมทำเป็นเกศ 1 ใบ
- (5) เม็ง (เตียง) ตาลปัตรรูปใบโพธิ์ ปกติใช้ปักด้วยเส้นไหม

เครื่องประกอบการฮตตรง : ฮางฮต (รางรดน้ำตรง) ทำรางด้วยไม้เป็นรูปพญานาค ซึ่งทำเป็นลวดลายลงรักปิดทองอย่างสวยงาม ตรงคอนาคเจาะเป็นรูกลมสำหรับให้น้ำไหลลง ที่ห้องฮางฮตเอาเหล็กกลม ๆ ทำเป็นราวสำหรับติดเทียนบูชา 1 ราว บนหลังพญานาคบริเวณคอจะตั้งพระพุทธรูปไว้ บริเวณรอบคอพญานาคจะผูกด้วยผ้าขาวข้างในห่อด้วยเครื่องทองคำ เครื่องเงิน เครื่องนาก เขี้ยว งาช้าง พระเครื่องสิ่งศักดิ์สิทธิ์ต่าง ๆ เพื่อให้ น้ำที่ฮตตรงไหลผ่านสิ่งศักดิ์สิทธิ์และรดลงมายังพระภิกษุผู้รับถวายการฮตตรง และที่สำคัญพระเถระบางรูปเป็นผู้ทรงพุทธวิद्याคมชั้นสูง น้ำที่ฮตจะมีชาวบ้านนำไปพรมที่ศีรษะล้างหน้าล้างตาเพื่อความเป็นสิริมงคลต่อตนเอง

2) ความแตกต่าง

ความแตกต่างคือ ชุมชนในเขตเทศบาลตำบลหอคำ อำเภอเมือง จังหวัดบึงกาฬ จะไม่ทำหลายเงินและหลายคำหรือแผ่นเงินแผ่นทองคำสำหรับสลักชื่อพระเถระที่ได้รับเถราภิเชกและคุณงามความดีไว้บนแผ่นเงินแผ่นทอง อีกทั้งบางครั้งก็ไม่มี การอ่านสุพรรณบัฏ เพราะถือว่าการฮตตรงเป็นการทำตามประเพณีตามฮีตตามคองแล้ว จากการสอบถามพระเถระในเขตเทศบาลตำบลหอคำ ก็ให้ความเห็นว่า พิธีเถราภิเชกไม่ใช่การรับพระราชทานสัญญาบัตรพัดยศจากพระเจ้าแผ่นดิน จึงไม่จำเป็นต้องอ่านสุพรรณบัฏก็ได้

ส่วนชุมชนบ้านน้ำไ้ แขวงบอลิคำไซ สปป.ลาว จะมีการเตรียมอุปกรณ์อย่างประณีตพิถีพิถัน ใส่ใจกับเครื่องกองฮอดหรือบริหารเครื่องยศ และที่แตกต่างเป็นอย่างยิ่งยวดกับชาวตำบลหอคำคือ หลาบเงินและหลาบทอง เหตุที่ให้ชื่อว่าบริหารเครื่องยศ เพราะจัดหามาถวายให้ในขณะที่ได้รับสถาปนาแต่งตั้ง คือ ได้รับยศแต่งตั้งหลาบเงิน คำว่า หลาบ เป็นศัพท์เก่าแก่ของชาวอีสาน หมายถึง ทรวดทรง สันฐาน ความสวยงาม เช่น “คนนี้ได้หลาบได้ลายดีหรือมีหลาบลาย” หมายถึง เป็นคนที่มีทรวดทรงเหมาะสม สวยงาม หลาบเงิน คือ หลาบที่ทำด้วยเงินตีเป็นแผ่น

3. เปรียบเทียบหลังพิธีเถราภิเษก

การทำพิธีเถราภิเษกของชุมชนในเขตเทศบาลตำบลหอคำ อำเภอเมือง จังหวัดบึงกาฬ จะนิมนต์พระเถระผู้ใหญ่ผู้มีอายุพรรษามากเป็นผู้รับการฮอดสรง โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อหวังในบารมีที่ท่านได้สร้างไว้และพึงบุญจากท่าน เพื่อจะได้อาศัยข้ายผ้าจีวรนำสู่สวรรค์สุคติภูมิ

ส่วนการทำพิธีเถราภิเษกของชุมชนบ้านน้ำไ้ แขวงบอลิคำไซ สปป.ลาว หวังว่าจะได้พระเถระ ซึ่งเป็นผู้นำทางจิตวิญญาณ นำพาความดีงาม และนำธรรมะอันสูงสุด (โลกุตตรธรรม) มาเปิดเผยแก่ญาติโยม การทำบุญกองฮอดของ สปป.ลาว จึงมีการทำพิธีที่พิถีพิถันกว่าฝั่งไทย

หลังทำพิธีฮอดสรงผ่านพ้นไปแล้ว ชุมชนในเขตเทศบาลตำบลหอคำไม่มีผลอะไรผูกพันตามมา เมื่อทำพิธีเถราภิเษกเสร็จแล้วก็แล้วกันไป ผู้เป็นเจ้าภาพก็ได้ความสบายใจที่ได้ทำบุญและได้อุทิศส่วนบุญส่วนกุศลให้แก่เปรตชน ส่วนพระสงฆ์ก็ได้แต่แผ่เมตตา ได้ครองผ้าไตรจีวรผืนใหม่ ทำวัตรสวดมนต์ตามกิจวัตรมากกว่าเดิม

ส่วนชุมชนชาวบ้านน้ำไ้ แขวงบอลิคำไซ สปป.ลาว เมื่อทำพิธีเถราภิเษกเสร็จแล้ว พระมหาเถระที่เป็นองค์เถราภิเษก (รับกองฮอดสรง) ได้เพิ่มนามยศเพิ่มศักดิ์ตามฐานานุกรม ตามพรรษาอายุกาล และการที่ได้สลักชื่อคุณงามความดีลงในแผ่นหลาบเงินหลาบทองคำ ที่บุคคลธรรมดาจะไม่มีทางได้รับเกียรติแบบนี้ เนื่องจากพระสงฆ์เถระที่แต่เดิมนั้นเป็นลูกชาวบ้านธรรมดา เมื่อเข้ามาอยู่ในบรรพชาพระพุทธศาสนาแล้ว สร้างสะสมคุณงามความดี ปฏิบัติตามฮีตตามคองของพระอริยเจ้านานวันนานปี ก็มีผู้คนมองเห็นวัตรปฏิบัติอันดีงาม จึงได้รับเกียรติยกย่องเพิ่มยศเพิ่มศักดิ์ให้ และสิ่งเหล่านี้ก็จะติดตัวพระมหาเถระไปจนท่านมรณภาพ

อภิปรายผล

พิธีเถรภิเษกของชุมชนในเขตเทศบาลตำบลหอค้า อำเภอเมือง จังหวัดบึงกาฬ และพิธีเถรภิเษกของชุมชนบ้านน้ำไล้ แขวงบอลิคำไซ สปป.ลาว นิยมทำในระหว่างเดือน 4 เดือน 5 หรือเดือน 6 อาจกำหนดเอาเดือนใดเดือนหนึ่ง แล้วแต่มติของชาวบ้านและคณะสงฆ์ว่าจะจัดในเดือนไหน และทำพร้อมกันกับประเพณีประจำเดือนนั้น

พิธีเถรภิเษกของชุมชนในเขตเทศบาลตำบลหอค้า อำเภอเมือง จังหวัดบึงกาฬ เป็นประเพณีท้องถิ่นที่ทำกันทุกปีของแต่ละหมู่บ้าน ส่วนมากเจ้าภาพก็นิยมทำกันในช่วงบุญเวสหรือบุญแจกข้าว อุทิศให้กับญาติผู้ล่วงลับไปแล้ว โดยเฉพาะบ้านใดที่ไม่มีลูกชายบวชให้ บ้านนั้นต้องทำบุญเถรภิเษก (กองฮต) เพื่อหวังบุญของพระมหาเถระผู้บวชเรียนตลอดชีวิต จากการสัมภาษณ์ปราชญ์ชาวบ้าน ท่านได้กล่าวว่า ประเพณีบุญเถรภิเษก (กองฮต) เป็นประเพณีที่ชาวบ้านจัดขึ้น เป็นประเพณีนิยมตามฮีต 12 คอง 14 ของชาวอีสาน ความสำคัญของพิธีเถรภิเษกขึ้นอยู่กับเจ้าภาพที่มีความเลื่อมใสศรัทธาต่อพระเถระที่ถูกนิมนต์ และฐานะของเจ้าภาพด้วย ในเขตเทศบาลตำบลหอค้า ผู้ที่จะเป็นเจ้าภาพเครื่องเถรภิเษกจะต้องเตรียมอุปกรณ์ในการทำพิธีเถรภิเษกหลายอย่าง เช่น หลาเงิน-หลาค้า ก็ใช้สร้อยทองคำ แทน หลาเงินก็ใช้ปัจจัยสร้างถาวรวัตถุถวายแทน เป็นต้น แต่เครื่องนอกจากนั้นก็ครบทุกประการ

ส่วนการทำบุญเถรภิเษก (กองฮต) ของชุมชนบ้านน้ำไล้ แขวงบอลิคำไซ สปป.ลาว ยังเป็นการทำตามแบบฉบับของชาวลาว ซึ่งพุทธศาสนิกชนยังถือตามบรรพบุรุษอย่างเคร่งครัดอยู่ จากลงพื้นที่ได้สัมภาษณ์ประชาชนในบ้านน้ำไล้ แขวงบอลิคำไซ สปป.ลาว และได้สอบถามพระครูลี (ไชยวงศ์) เจ้าคณะแขวงบอลิคำไซ ท่านเมตตาให้ข้อมูลเกี่ยวกับพิธีเถรภิเษกของชุมชนบ้านน้ำไล้ว่า พระที่ถูกเถรภิเษกจะต้องมีพรรษา 5 ขึ้นไป ในบางปีชาวบ้านน้ำไล้ แขวงบอลิคำไซ สปป.ลาว ยังต้องข้ามฝั่งมานิมนต์พระเถระในฝั่งไทยที่มีพรรษา 5 ขึ้นไป เพื่อไปเป็นองค์รับเครื่องเถรภิเษกก็ยังมิ แสดงถึงความเกี่ยวข้องความสัมพันธ์ของประเพณีทั้งสองฝั่ง คือ ชาวตำบลหอค้า อำเภอเมือง จังหวัดบึงกาฬ กับชาวบ้านน้ำไล้ แขวงบอลิคำไซ สปป.ลาว ได้มีมาแต่บรรพบุรุษก่อนแล้ว

ความแตกต่างของวัตถุประสงค์ในการทำพิธีเถรภิเษกของทั้งสองแห่งคือ พิธีเถรภิเษกของชุมชนในเขตเทศบาลตำบลหอค้า เป็นการทำตามประเพณีหรือสืบสานประเพณีเท่านั้น เนื่องจากการถวายสมณศักดิ์แก่พระสงฆ์โดยชาวบ้านด้วยการฮตตรงตามแบบล้านช้างนั้น ได้ถูกยกเลิกไปนานแล้ว พระสงฆ์ในเขตเทศบาลตำบลหอค้าได้รับสมณศักดิ์จากทางคณะสงฆ์เป็นผู้เสนอแต่งตั้งให้ ด้วยเหตุนี้พระสงฆ์จึงไม่ได้ให้ความสำคัญกับพิธีฮตตรงมากนัก แม้ชุมชนเองก็ให้ความสำคัญกับพิธีเถรภิเษกน้อยเช่นกัน ซึ่งแตกต่างจากพระสงฆ์ในแขวงบอลิคำไซ สปป.ลาว ที่ยึดถือการฮตตรงเป็นการเลื่อนสมณศักดิ์

ตามแบบล้านช้างดั้งเดิม ทั้งพระสงฆ์และชุมชนจึงให้ความสำคัญเป็นอย่างมาก และถือเป็นพิธีใหญ่โต นอกจากจะเป็นการถวายยศให้กับพระแล้ว ยังได้มีโอกาสทำบุญและอาศัยบารมีของท่าน เพื่อความสุข ความเจริญในชีวิตด้วย

ดังนั้น ความสำเร็จของพิธีเถรภิเษกจึงมีความสำคัญไม่เหมือนกัน ชุมชนในเขตเทศบาลตำบล หอคำถือเป็นประเพณีตามฮีตสิบสองคองสิบสี่ เป็นพิธีแขนงหนึ่งในเดือนห้า ซึ่งไม่ทำก็ได้ ทำก็ได้ ส่วนชาวบ้านน้ำไผ่ สป.ลาว ถือเป็นความสำคัญ จำเป็นต้องทำ

ในด้านการเลื่อนสมณศักดิ์ของพระสงฆ์ไทยปัจจุบัน จะพิจารณาจากภารกิจของคณะสงฆ์ 6 ด้าน คือ ด้านการปกครอง, ด้านการศาสนศึกษา, ด้านการเผยแผ่, ด้านการสาธารณูปการ, ด้านการศึกษา สงเคราะห์, ด้านสาธารณสงเคราะห์ ซึ่งเป็นการพิจารณาจากคณะสงฆ์ โดยที่ชาวบ้านไม่มีส่วนร่วมใน พิจารณาความดีความชอบในการเลื่อนสมณศักดิ์นี้ ความสัมพันธ์ระหว่างชาวบ้านกับพระสงฆ์จึงเริ่มเห็น ห่าง การฮอตสรงก็ไม่ได้มีความจำเป็นสำหรับพระสงฆ์ และพระสงฆ์ก็ไม่เห็นความสำคัญของพิธีฮอตสรง เพราะการเลื่อนสมณศักดิ์ในปัจจุบัน ไม่ได้เกี่ยวข้องกับชาวบ้าน แต่คณะสงฆ์เป็นผู้เสนอให้ผู้บังคับบัญชา ระดับสูงเป็นผู้พิจารณา ซึ่งแตกต่างจากพระสงฆ์ใน สป.ลาว ที่การฮอตสรงยังเป็นเรื่องของชุมชน ชุมชน พิจารณาแล้ว ผ่านการทดสอบแล้วว่า พระรูปนั้นมีวัตรปฏิบัติที่ดีงาม ก็พร้อมใจกันทำพิธีฮอตสรงยกย่อง เลื่อนสมณศักดิ์ให้ ดังนั้น พิธีฮอตสรงในภาคอีสานจึงเริ่มหายไปจากชุมชนต่าง ๆ แม้พระสงฆ์รุ่นใหม่บาง รูปก็ยังไม่รู้ว่า ฮอตสรงคืออะไร มีความสำคัญอย่างไร

สรุป/ข้อเสนอแนะ

พิธีเถรภิเษกได้รับคตินิยมมาตั้งแต่สมัยพุทธกาล จากการตั้งตำแหน่งเอตทัคคะให้พุทธบริษัท 4 ของพระพุทธเจ้า พิธีเถรภิเษกในอาณาจักรล้านช้าง น่าจะได้รับอิทธิพลมาจากอาณาจักร ล้านนา และคติความเชื่อในศาสนาพราหมณ์ พิธีเถรภิเษกเป็นพิธียกย่องพระภิกษุที่ปฏิบัติดีปฏิบัติชอบ ให้มีสมณศักดิ์โดยผ่านพิธีการฮอตสรง การฮอตสรงแต่ละครั้งก็คือการเลื่อนสมณศักดิ์ขั้นสูงขึ้นไป ตามแบบ ดั้งเดิมของล้านช้าง มี 10 ลำดับ คือขั้นสำเร็จ ขา คู ราชคู เจ้าหัวคูฝ่าย เจ้าหัวคูด้าน เจ้าหัวคูหลักคำ เจ้า หัวคูลูกแก้ว เจ้าหัวคูยอดแก้ว ราชคูหลวง ตามลำดับ ต่อมาได้ลดให้เหลือเพียง 4 ลำดับ คือ ฮอตสรงครั้งที่ 1 เรียกว่า สำเร็จ ญาชา ญาคุ และญาท่าน พิธีเถรภิเษกได้มีการปฏิบัติอย่างแพร่หลายในอาณาจักร ล้านช้าง รวมทั้งจังหวัดต่าง ๆ ในภาคอีสาน เช่น หนองคาย ซึ่งในอดีตอาณาจักรล้านช้างมีพื้นที่ครอบคลุมจังหวัดหนองคาย และบางส่วนของจังหวัดในภาคอีสานตอนบน

ชุมชนในเขตเทศบาลตำบลหอค้า อำเภอมือง จังหวัดบึงกาฬ และชุมชนบ้านน้ำไล้ แขวงบอลิคำไซ สปป.ลาว ทั้งสองชุมชนตั้งอยู่ฝั่งบนแม่น้ำโขงคนละฟากฝั่ง มีการไปมาหาสู่กันเป็นประจำ จึงมีความสัมพันธ์กันแบบเครือญาติ เมื่อมีงานบุญประเพณีต่าง ๆ ทั้งสองชุมชนก็มักจะเดินทางไปมาร่วมบุญกันเป็นประจำ เพราะมีประเพณีและวัฒนธรรม ความเชื่อ เป็นแบบเดียวกัน แม้พิธีเถรภิเษกในอดีตก็มีขั้นตอนที่คล้ายคลึงกัน อาจจะแตกต่างกันบ้างในรายละเอียด แต่ปัจจุบันบริบททางสังคมและการปกครองที่แตกต่างกัน จึงทำให้พิธีเถรภิเษกมีความแตกต่างกันทั้งในด้านพิธีการและจุดประสงค์ของพิธีกรรม

ข้อเสนอแนะในเชิงนโยบาย

1. ควรมีการอนุรักษ์ฟื้นฟูพิธีเถรภิเษกให้มีบทบาทต่อชุมชน และยกระดับความสำคัญของพิธีเถรภิเษก ไม่เพียงแต่ทำเป็นประเพณีเท่านั้น
2. การเลื่อนสมณศักดิ์ของพระสงฆ์ไทยปัจจุบัน จะพิจารณาจากภารกิจของคณะสงฆ์ 6 ด้าน คือ ด้านการปกครอง ด้านการศึกษา ด้านการเผยแผ่ ด้านการสาธารณูปการ ด้านการศึกษาสงเคราะห์ ด้านสาธารณสงเคราะห์ ซึ่งเป็นการพิจารณาจากคณะสงฆ์ โดยที่ชาวบ้านไม่มีส่วนร่วมในพิจารณาความดีความชอบในการเลื่อนสมณศักดิ์นี้ ทั้งพระสงฆ์และชุมชนจึงไม่เห็นความสำคัญของพิธีฮตสรง ดังนั้น จึงเสนอว่า พระสงฆ์ที่จะเสนอชื่อเพื่อขอสมณศักดิ์ จะต้องผ่านพิธีฮตสรงจากชุมชนก่อน จึงจะสามารถขอสมณศักดิ์จากทางคณะสงฆ์ได้ คือ มีความเห็นชอบทั้งจากชุมชน ทั้งจากคณะสงฆ์ว่า พระสงฆ์รูปนั้นสมควรที่จะได้รับการยกย่อง ได้รับสมณศักดิ์ในขั้นนั้น ๆ

ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

1. ควรมีการศึกษาเปรียบเทียบ จุดเด่น จุดด้อย ความเหมือน ความต่าง ของพิธีเถรภิเษกกับการเลื่อนสมณศักดิ์ของคณะสงฆ์ไทยปัจจุบัน
2. ควรมีการศึกษาเปรียบเทียบพิธีเถรภิเษกของภาคเหนือกับพิธีเถรภิเษกของภาคอีสาน

เอกสารอ้างอิง

- ก่อ สวัสดิ์พาณิชย์. (2534). *อีสานเมื่อวันวาน*. กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์เรือนแก้วการพิมพ์.
- เทศบาลตำบลหอค้า. (2561). *สภาพทั่วไปและข้อมูลพื้นฐานเทศบาลตำบลหอค้า*. เรียกใช้เมื่อ 5 สิงหาคม 2562 จาก http://www.hokhum.go.th/data2.php?content_id=2.
- ธีระพงษ์ มีไธสง. (2556). *ฮตสรง : การอนุรักษ์ภูมิปัญญาพื้นบ้านเพื่อการพัฒนาพิธีเกราะภิเษกพระสงฆ์ ในภาคอีสาน*. ใน *ปริญาปรัชาดุชฎีบัณฑิต สาขาวิชาวัฒนธรรมศาสตร์*. มหาวิทยาลัยมหาสารคาม.
- พระครูเมตตากิตติวิมล (อภัย อมโย). (2555). *การวิเคราะห์ความเชื่อในประเพณีฮตสรงของชาวตำบลป่าสังข์ อำเภोजตุรพัทตรพืมาน จังหวัดร้อยเอ็ด*. ใน *วิทยานิพนธ์พุทธศาสตร์มหาบัณฑิต สาขาวิชาพระพุทธศาสนา*. มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย. (2539). *พระไตรปิฎกฉบับภาษาไทย ฉบับมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย*. กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- ราชบัณฑิตยสถาน. (2546). *พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. 2542*. กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์นานมีบุ๊คส์พับลิเคชั่นส์ จำกัด.
- วิกิพีเดีย สารานุกรมเสรี. (2563). *แขวงบอลิคำไซ*. เรียกใช้เมื่อ 15 มกราคม 2563 จาก <https://is.gd/1cc6Zb>